

Cəbrayılın EL QƏHRƏMANI - Rəşid Məmmədov

(oçerk)

Dağlıq Qarabağ uğrunda işğalçı ermənilərlə savaşa uzandıqca yeni-yeni igid oğullar ortaya çıxır. Onlar cəsarətlə düşmənin üzərinə yeriyir, şəxsi şücaətləri ilə nəinki mənfur erməniləri, hətta uzaq-uzaq ellərdə yaşayan çoxlarını heyran qoyurlar. Amma heç kim onların şərəfinə dastanlar qoşmur, adlarına qəhrəmanlıq sənamələri quraşdırmırlar. Çünki camaatın dilində EL QƏHRƏMANına çevrilmək üçün əldə silah düşmənlə vuruşub doğma vətəni müdafiə etmək azdır. Gərəkdir ki, el-oba sənin mübarizənə, mübarizliyinə, güclü iradəyə, əqidəndən dönməzliyinə inana, sənə bir sözünlə ayağa qalxıb silaha sarıla bil, silahlanıb vətənin müdafiəsinə yollana. Ermənistanla və Dağlıq Qarabağla həmsərhəd olan bəzi rayonlarda ad-san qazanmış belə EL QƏHRƏMANlarından biri də Cəbrayıl rayonu tarixinin şanlı səhifəsinə hələ sağlığında öz adını həkk etdirmiş RƏŞİD MƏMMƏDOVDUR.

Nüsret Qafarovun "Xan Çınarın yetirmələri" kitabında onun haqqında duyğusal qeydlər yer alıb.

"Elə oğlanlarımız, igidlərimiz, ərənlərimiz olub ki, taleyin xoş təsadüfünə nəticəsində ölməyiblər, sağ qalıblar, sağlıqlarında özlərinə əbədi heykəl qoyublar. Belə ərənlərimizdən birini, bütün cəbrayılıların dilinin əzbəri, uşaqdan tutmuş böyüyə kimi hamının hörmətlə yanaşdığı Rəşid Məmmədovu kim tanıyır ki? Bəs nəyə görə bütün el obamızın adamları onu belə böyük məhəbbətlə sevirilər?"

Rəşid Cəbrayıl oğlu Məmmədov 1944-cü ildə Göyçay rayonunun anadan olub. Göyçayda məktəbə gedib, orta təhsilini Göyçayda başa vurub, elə əsgərliyə də Göyçaydan yola düşüb.

Həqiqi hərbi xidməti başa vurandan sonra elə həmin 1966-cı ildə Moskva Dəmir Yolu Daxili İşlər İdarəsinin Moskva - Riqa Dəmir yolu şöbəsində milis nəfəri kimi xidməti işə qəbul olunub. 1967-1969-cu illərdə Belorusiyanın Məgilyevski şəhərində Xüsusi Orta Milis məktəbində təhsil alıb. Məktəbi bitirərək "milis leytenantı" zabit rütbəsi alaraq geriye qayıdan kimi xarici xidmət müvəkkili vəzifəsinə təyin edilib. Amma çox keçmədən iş yerini Bakı şəhər Daxili İşlər İdarəsinə dəyişdirib. Burada o, cinayət-axtarış şöbəsində əməliyyat müvəkkili

vəzifəsində xidmətini davam etdirib. Rəşid Məmmədov işləyə-işləyə 1971-1976-cı illərdə SSRİ Daxili İşlər Nazirliyi Milis Akademiyasının Rostov filialında təhsilini qiyabi yolla davam etdirərək ali təhsil alaraq hüquqşünas ixtisasına yiyələnib.

1974-cü ildə Azərbaycan SSR Daxili İşlər Nazirliyi Cinayət-Axtarış İdarəsində əməliyyat müvəkkili vəzifəsinə təyinat alaraq burada o, 1988-ci ilədək müxtəlif mühüm vəzifələrdə çalışmışdır.

1998-ci ildə Cəbrayıl rayon Daxili İşlər Şöbəsinə rəis təyin olunur. Bu həmin vaxtlar idi ki, ermənilər artıq baş qaldırmışdılar. Cəbrayıl rayonu Dağlıq Qaraba. Muxtar Vilayətinin Hadrut rayonu ilə həmsərhəd olduğundan İrəvandan gəlmiş saqqallıların buralarda tərribatlar törətməsi hər an gözlənilirdi. Eyni zamanda Hərəkül də daxil olmaqla bir vaxtlar Cəbrayıl torpaqlarında yaradılmış erməni kəndləri ən qaynar nöqtə hesab olunurdu. Cəbrayıl-da işləmiş həmin yaxın kəndlərdən olan ermənilər bütün əraziləri beş barmaqları kimi tanıyır, İrəvandan gələnlərə öz çirkin əməllərini həyata keçirmək üçün hər cür yardımlar göstərir, hətta bələdçilik də edirdilər. Qısa zaman ərzində rayon ərazisində ciddi qayda-qanun yaradan Rəşid Məmmədovun sora-

Rəşid Məmmədov döyüşçülər arasında

ği gedib erməni kəndlərinə də çıxmışdı. Belə günlərin birində bir qrup yaşlı erməni kişisi yığışib Rəşid Məmmədovun qəbuluna gəlmişdilər. Onlar xahiş edirdi ki, həmin kəndlərin Cəbrayıl rayonunun tabeçiliyinə keçirilməsini istəyir və burada qeydiyyatda durmağa hazırdılar. İrəvandan gələn ermənilərdən şikayətlənməyi də unutmadılar. Bu özlüyündə onu deməyə əsas verir ki, Rəşid Məmmədov vətəndaşların asayişinin təşkilatçısı kimi təkcə Cəbrayıl rayonunda deyil, rayona yaxın ərazidə yerləşmiş on bir erməni kəndində də şöhrətlənmişdi, ermənilər də öz təhlükəsizliklərini ona etibar etməyə hazır idi.

1990-cı ildən sonra döyüş əməliyyatlarının başladığı bir dövrdə isə Rəşid Məmmədov öz sərkərdəlik məharətini ortaya qoydu. Erməni kəndləri ilə həmsərhəd bölgələrdə milis postları düzərək ehtimal olunan bütün hücumların qarşısını məharətlə dəf edə bilirdi. Şəxsən onun əlində silah, səhra geyimində postlarda görünməsi təkcə milis nəfərlərini deyil, bütün Cəbrayıl camaatını qüvvətləndirirdi.

Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər naziri general-mayor Məhəmməd Əsədovun rəhbərliyi altında Dağlıq Qarabağ ətrafında keçirilən "Üzük" əməliyyatının ən cəsur iştirakçılarından biri olmuşdur Rəşid Məmmədov. Onun rəhbərliyi altında səfərbər olmuş Cəbrayıl milisi çox qısa zamanda Hadrut rayonunun həmsərhəd on bir kəndini erməni yaraqlılarından təmizləmiş, dinc əhalinin sağ-salamat avtobuslarla Qubadlı rayonu ərazisindən keçməklə Sisiyan rayonuna köçürülməsinin təminatçısı olmuşdur. Bu bir daha onu deməyə əsas verir ki, polkovnik Rəşid Məmmədovun şanlı rəşadəti qonşu rayonlarda da kifayət qədər məşhur idi. Ermənilərin

köçürülməsində heç bir yerli sakin avtobuslardakı ermənilərə daş belə atmamışdı, baxmayaraq ki, ermənistanda baş verənlərə görə yerli cavanlar çox narahat idilər. Həm də təhqir edilərək Ermənistan dan köçürülənlərin bir hissəsi Cəbrayıl rayonunda məskunlaşdırılmışdı.

Uğurlu əməliyyatı müvəffəqiyyətlə həyata keçirəndə polkovnik Rəşid Məmmədov Daxili İşlər nazirliyində ona təklif olunan rahat kreslolu vəzifəni qəbul etmir, iş mahiyyətinə görə daha geniş olan Ağdam rayon Daxili İşlər Şöbəsinə rəis vəzifəsinə yollanır.

Sonralar harada işləməsindən asılı olmayaraq polkovnik Rəşid Məmmədovun əziz xatirəsini cəbrayılılar daima xoş tuturlar, məclislərdə xatırlayır, ruhuna fatihə verir, rəhmət diləyirlər. Onun igidlik salnamələrini bir-birlərinə danışirlar.

Cəbrayıl rayon Daxili İşlər Şöbəsinə rəis müavini işləmiş polkovnik-leytenant Vaqif Məhərrəmov onu belə xatırlayır: "Çox mərd, cəsur, qorxmaz və ədalətli bir rəis idi. Bir çox hallarda əməliyyatı keçirmək üçün qrup rəhbəri olaraq məni göndərirdi. Biz hadisə, yaxud əməliyyat yerinə gəlib çatanda polkovnik Rəşid Məmmədovu orada görürdük. Dəqiq hesablamalar aparırdı. Uğurlu əməliyyatlarımızın böyük əksəriyyəti onun adı ilə bağlıdır. O, yanımda olanda, yaxud radiostansiyada səsini eşidəndə özümüzü ikiqat güclü hesab edirdik".

Vaqif Hüseynov, Mədət Hübətəliyev və onlarla başqaları, hansı ki, Sur, Şayaq, Ağcakənd və digər əməliyyatlarda iştirak edəblər, onlar Rəşid Məmmədovun cəsurluğundan, mətinliyindən danışirlar. Döyüşlərin birində çiyindən güllə yarası

alan polkovnik əlini yarasının üstünə qoyub döyüşçülərə əmr verir ki, döyüşü davam etsinlər, ruhdan düşməsinlər, komandır, rəisin yaralanmasına görə sərvaxtıqlarını zəiflətməsinlər:

-Mənə görə narahat olmayın, ölmərəm. Ölsəm də qoy Vətən uğrunda döyüşdə ölüm.

Bax, Rəşid Məmmədov belə döyüşçü, belə sərkərdə, belə rəis idi.

Hətta məlum hadisələrlə bağlı Moskvadan böyük rütbəli nümayəndə heyəti gələndə Rəşid Məmmədov geniş tərkibli müşavirə təşkil etmiş, məsələnin obyektiv araşdırılmasına çalışmışdır. Moskvalıların qərəzli mövqeyini və erməniləri müdafiə etmək cəhdlərini aşkarladıqda onların məkrli niyyətini ifşa etmiş və faktlar qarşısında susmağa məcbur edərmişdir.

Polkovnikin igid obrazı Cəbrayıl haqqında yazılmış bir çox kitablarda da öz əksini tapmışdır. Xüsusən də Nüsrət Qafarovun "Xan çinarın yetirmələri", Əli bəy Azərinin "Arazgersdən keçən köç" və Əlisahib Əroğulun "Cəbrayıl - müqəddəs torpaq" kitablarında Rəşid Məmmədovun bir milis (polis) rəisi kimi o qarmaqarışq və gərgin illərdə bir tərəfdən azğın ermənilərə qarşı rayonun müdafiəsini təşkil etmək, digər tərəfdən daxili sabitliyi qoruyub saxlamaq kimi çətin vəzifənin öhdəsindən layiqincə gəlməsi obrazını canlandırma (yarada) bilmişlər. Bu, sırf real hadisələrin fonunda yazılan, bəlkə də, Rəşid Məmmədovun xidmətlərinin kiçik bir hissəsinin tərənnümüdür.

"Cəbrayıl - müqəddəs torpaq" kitabının müəllifi yazıçı Əlisahib Əroğul onu belə xatırlayır: "1996-cı ilin bir yaz günündə xidməti işimlə bağlı Abşeron rayonuna ezam edilmişdim. Həmyerlim, polis əməkdaşı Müzəffər Əliyevlə Xırdalan qəsəbəsinin mərkəzi küçəsində təsadüfən rastlaşdım. Məcburi köçkünlükdən sonra Xırdalan qəsəbəsində məskunlaşdığımı, həm də Abşeron rayon Polis Şöbəsinə işlədiyini bildirdi və "xəbərin varmı, Rəşid Məmmədov da burada işləyir, görüşmək istəyirsənsə, burdadı, elə yerindədi" dedi. Mən tələsik işim olsa da Rəşid müəllimlə görüşmək qərarına gəldim. Abşeron rayon Polis Şöbəsinə ayaq aldım. Hal-əhval tutduq. Məndən nə işlə məşğul olduğumu soruşdu. Gəncədə məskunlaşdığımı, həm də yazı-pozuyla məşğul olduğumu söylədim. Gülümsədi, "əgər müharibə ilə bağlı bir şey yazmaq istəsən gəl, danışaq, sənə çox hadisələr barədə məlumat verəcəm" dedi. Xudafizləşdik, görüşmək ümidi ilə ondan ayrıldım. Ancaq iş elə gətirdi ki, bir xeyli müddət ərzində görüşə, rastlaşa bilmədik. Mən yaşayış yerimi

artıq Sumqayıt şəhərinə dəyişmişdim. Rəşid müəllimlə görüşmək, Cəbrayılın işğalı ilə bağlı yazım barədə onunla mükəmilə aparmaq arzusu bir an məni rahat buraxmırdı. Bir gün imkan tapıb Xırdalan qəsəbəsinə yollandım. Abşeron RPŞ-nə getdim, Rəşid müəllimlə maraqlandım, dedilər ki, o, artıq burada işləmir, nazirliyə dəyişib. Kor-peşman geri döndüm, Rəşid müəllimin yeni iş yerini, ünvanını soraqlamağa başladım. Onunla görüşə can atırdım, lakin çox təəssüflər olsun ki, istəyimə çatmadım. Gözləmədiyim bir xəbərdən isə sarsıldım. Yol qəzası hadisəsi nəticəsində Rəşid müəllimin faciəli şəkildə dünyasını dəyişdiyini dedilər. Bizim görüşmək, Cəbrayılın - bu müqəddəs torpağın işğalı ilə bağlı fikir mübadiləsi aparmaq barəsində vədimiz, əhdimiz baş tutmadı, arzu olaraq qaldı".

Yenə də Nüsrət Qafarovun "Xan çinarın yetirmələri" kitabına müraciət edək. Axı bu kitab işğaldan sonra isti-isti yazılan kitablardandır, camaatın qaynar duyğularını əks etdirən kitabdır. Kitabı ("Xan Çinarın yetirmələri" nəzərdə tutulur) tamamlamaq üzrə idim. Haqqında söhbət açılan cəbrayılıların hamısı məndən Rəşid Məmmədovun sıralarında olması xəbərini alırdılar. Göyçay rayonunda anadan olsa da Cəbrayıl torpaqlarında, onun bütün zəhmətsevər, istiqanlı, insan əməyinə yüksək qiymət verən vətənpərvər, qeyrətli adamlarının ürəyində özünə isti yuva quran, Cəbrayılın fəxri vətəndaşı sayılan, erməni faşistlərinə əlinin duzunu göstərən, öz sözünü döyüş bölgələrində, səngərlərdə, top, qrad, mörmi, avtomat, pulemyot güllələrinin, qəlpələrinin "yağışı" altında deyən, dəfələrlə həyatı ölüm təhlükəsi altında olsa da, ölümdən qorxmayan, Koroğlu, Cavanşir, Babək, Qaçaq Nəbi hünərli, qeyrətli, Xan Çinar vüqarlı, Qala, Tey, Ziyarət dağları kimi əzəmətli Rəşid Məmmədovdan olardı mı? El-obamızın istəkli oğlu, "Xan Çinarın yetirmələri"nin əziz qonağı Rəşid müəllimdən, Rəşid dayıdan nə qədər yazsan da azdır, çünki ən çox yazılmağa layiq elə odur. Çünki Rəşid Məmmədov bu sevgini kişiliyinə, qeyrətinə, torpaqlarımıza, insanlarımıza, el-oba, ata-ana, bacı-qardaş, ən başlıcası isə adı anamızla qoşa çəkilən ANA VƏTƏNƏ MƏHƏBBƏTİNƏ görə QAZANIB!"

Məncə, artıq şərhə ehtiyac yoxdur, Cəbrayılın EL QƏHRƏMANI kimi şöhrət qazanmış polis polkovniki Rəşid Məmmədovun əziz xatirəsi cəbrayılıların qəlbində əbədidir.

*Cavad Behbudov,
Sabiq polis mayoru,
Müharibə veteranı*